

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

יוצא בחסות המועצה הדתית אשדוד

ט' שבט תשפ"ד 1509 (שנה כט') נושא השבוע: ט"ו בשבט

החפטרה: "הדבר אשר" (ירמיה מו)

פרשת בא וסדר ט"ו בשבט

"הזוודש הזה לכם ראש חודש ראשון הוא לכם לחודש השנה" (יב, ב)

מבאר ה"אור החיים" הקדוש: "ראש"-המובחר שבחודשים, מהתורה מונים מחודש זה "כי בניסן נגאלו אבותינו ממצרים ובניסן עתידין להיגאל" (גמ' ראש השנה יא).

פרשת בא לעולם חלה בחודש שבט, שבו חל ט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות. וכמו שהראש הוא מרכז הבקרה והניווט לכל אברי הגוף, כן ט"ו בשבט קובע לגבי האילנות למשך כל השנה היות והוא מהווה נקודת ציון לחישוב שנת מעשר, ערלה ושביעית, ולכן ראוי להרבות ביום זה באכילת מיני פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל ולברך עליהם ולהתפלל להצלחת פירות האילן.

"ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים" (יג, ג)

פרשת בא מדברת על גאולת עם ישראל מעבדות לחירות וט"ו בשבט שחל בשבוע זה מדבר על נטיות ומשמעותם הלכה למעשה, והתורה קישרה ביניהם שכתוב (ויקרא יט, כג): "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל". לומר לנו שחלק מתהליך הגאולה עובר דרך הנטיעה והצמיחה החדשה בארץ ישראל. שכן הקב"ה מבטיח לעם ישראל כי בהיותם בגלות תהיה הארץ שוממה כנאמר (ויקרא כו, לב): "והשמתני אני את הארץ ושממו עליה אויבכם היושבים בה". ולכן כשעם ישראל יושב בארצו הוא מצווה לנטוע עצי מאכל ולגאול את הארץ משממונה.

השקפת היהדות

נתינה ללא תמורה

באחד הימים טייל אדריאנוס קיסר במטעי טבריה והבחין באיש זקן נוטע נטעים צעירים באדמה. בהביטו על שערותיו הלבנות של האיש, אמר לו: "היי איש זקן, האם אתה מצפה ליהנות מפרי עמלך? היכן תהיה כששתילים רכים אלה יניבו פרי?"

"כולנו בידי של הבורא, זקנים וצעירים כאחד. אם הוא ירצה, אוכל ליהנות מפרי עמלי", השיב הזקן.

"תקווה מפליאה מקנת בליבך, הגד נא לי בן כמה אתה?", שאל הקיסר.

"בן מאה שנים אנוכי", השיב הזקן.

"אתה בן מאה ועדיין מקווה לאכול מפירות העצים שהנך שותל זה עתה..." גיחך הקיסר.

הביט הזקן בקיסר ואמר: "אם בורא עולם ירצה, אוכל ליהנות מפרי עמלי. אולם, גם אם לא, אין אני עמל לשווא, אני עובד בשביל ילדיי הבאים אחריי".

כששמע הקיסר את דבריו אמר: "אם תזכה ותחיה כשהפירות יבשילו, תודיע לי על כך?"

שנים עברו והשתילים הרכים הפכו לעצי תאנה מניבי פרי. נהנה הזקן מהפירות, מילא מהן סל והלך אל הקיסר. "מי אתה?" שאלוהו שומרי המלך. "יש לי מנחה לקיסר" השיב הזקן. "יש כמוך אלפים, למה שנכניס אותך?", "המלך ישמח לראותני", השיב הזקן.

הכניסוהו לפני והקיסר שלא הכירו, פנה אליו הזקן ואמר: "אני האיש אותו ראית נוטע שתילי תאנים ליד

אנחנו יכולים ללמוד מהעצים – הם תמיד מקובעים לקרקע אבל אף פעם לא מפסיקים להתקדם למעלה

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 5:03-5:08 * סוף זמן ק"ש 8:43-8:44

כניסת שבת: 4:43

יציאת שבת: 5:35

יציאת שבת: 6:07

טבריה לפני שנים אחדות, ביקשת שהודיע לך כשהפרי יבשיל בחיי, ואכן, הנה אני פה ואף הבאתי לכבוד סל מלא פירות". נעץ הקיסר עיניו באיש ופקד להושיבו בכיסא של זהב ולמלא את סלו בדינרי זהב. כשראו השרים את כל הכבוד שעשה הקיסר לזקן שאלוהו: "מה ראית לתת לזקן זהב תמורת תאנים?" סיפר להם אדריאנוס את הסיפור והוסיף: "אם הבורא נתן לזקן זה שנות חיים כה רבות וכיבודו, אני לא אכבד אותו?". (ויקרא רבה, כה)

אומרת התורה: "יְכִי תְבֹאֵוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם" (ויקרא יט', כג'): אמר להם הקב"ה לישראל: "אף על פי שתבואו לארץ ותמצאו אותה מלאה כל טוב, אל תאמרו: 'נשב ולא ניטע', אלא היו זורעים בנטיעות, כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נטעים לבניכם". לא תמיד אנו זוכים לראות פירות בעמלינו, לעיתים כל המאמצים, הכוחות, הכסף וההשקעה עוברים לאדם אחר שנהנה מהזריעה שלנו.

לעיתים הדברים מקוממים ומעצבנים, אך בורא עולם מלמד אותנו מהי נתינה אמיתית. גם אם זרעת ולא קצרת, השקעת ולא ראית פירות, אם אדם אחר נהנה מהן השתדל לשמוח בשבילו, כשם שאחרים לעיתים עמלו בשבילך כך אתה עומל בשביל אחרים...

כשם שהגעת לעולם בנוי ומיושב, עולם שלא חסר בו דבר, כך אתה תתן לאחרים גם אם לא תזכה לרוב המחמאות, לגדולה ולכבוד. לנטוע עצים בשביל שבנך יהנה מהפירות זו מעלה, לנטוע כדי שהעולם יהנה מ"פירותיך" זהו ממש כתכלית הבריאה... לתת מבלי לזכות לקבל...

בורא עולם בוחן את מעשיך, הוא יעניק לך את המגיע לך בעולם הזה וכל שכן בעולם העליון – אתה המשכת את גלגל העולם, יצרת ועשית גם אם לא תמיד נשכרת... אך תזכה לשכר אין קץ מהקב"ה מלך העולם על כל הטוב שהשפעת לאחרים מטובך. (אתר חב"ד)

סגולה לפרנסה

מעשה שהיה

אני איש בגיל העמידה, באמצע שנות חיתוני ילדי היקרים. עוד בצעירותי, אהבתי מאוד לעסוק בתורה ושאיתי היתה ליישב באוהלה של תורה לאורך כל ימי חיי.

במשך שנים ספורות התברכתי מהשי"ת בשלש מתנות כפולות ונפלאות של תאומים, ונהייתי בעל משפחה עם ששה ילדים קטנים תוך זמן קצר, כשעול הפרנסה והחינוך מוטל עלי...

ההחלטה היתה קשה אבל ברורה, רצון השי"ת הוא שאעזוב את כותלי הכולל ואחפש לעצמי מקור פרנסה. בסייעתא דשמיא מצאתי פרנסה שהתאימה לי מכל הבחינות, והרווחתי סכום שהספיק לפרנס את המשפחה, שבינתיים גדלה והתרחבה. כמובן לא ויתרתי על משאת נפשי, ומדי יום בשעות הפנויות עסקתי בתורה בהתמדה וביגיעה. עד שקפץ עלי רוגזה של קורונה... מקום עבודתי היה בחברה שמייצרת סחורה בסין ומייבאת אותה לאמריקה ושאר מדינות. מחמת המצב לא יכלו לייצר שום סחורה חדשה במשך כל התקופה, והעסק שלנו ירד פלאים עד שבעל הבית לא נשאר עם הרבה ברירות והודיע לחמשה עובדים ואני בתוכם שבליט ברירה הוא מפטר אותנו לעת עתה.

הבשורה נחתה עלי כרעם ביום בהיר. הנחמה היחידה שמצאתי במצב הקשה הזה היתה, שיכולתי לעסוק יותר שעות בלימוד התורה החביבה והמתוקה, ולולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי.

שפכתי שיח לפני בורא כל העולמים מתוך לב נשבר, בפרט שאני עומד בתקופה שלפני נישואי שניים מילדי והישועה לא נראית באופן.

מזה כמה שנים שקבעתי עם ידידי תושב לונדון 'חברותא' ללימוד משותף בטלפון. קבענו שעה קבועה, וכך עסקנו בתורה בדיבור חברים. כמובן, על החברותא הזאת לא ויתרתי גם בתקופה הקשה שעברה עלי, אבל יום אחד אחרי שגמרנו ללמוד הוצאתי אנחה כבדה מעומק לבי על מצבי הקשה.

חברי ששמע את אנחתי שאל: מה קורה? סיפרתי לו על המשבר הכלכלי שאני נמצא בו, הוא התרגש מאוד והביע את רצונו לעזור לי בעצה ובמעשה.

לאחר דקה של שתיקה הוא אמר: "תשמע, בדיוק עכשיו קיבלתי לידי גליון חודשי נפלא, המוקדש לנושא ברכת המזון בכוונה, ואני רואה כאן סיפור נפלא שקרה ממש בימים אלו, כאשר פרנסתו של כנר נפגעה מאוד מחמת המגפה, ואיך הוא נושע באופן נפלא בזכות קבלה טובה להתחזק בעניין ברכת המזון במתינות

ובכוונה מתוך הסידור דווקא . אולי כדאי שגם אתה שעובר מצב קשה דומה תקבל על עצמך קבלה טובה זו, והיא תשמש עבורך כסגולה נשגבה להיוושע, כמו בעל העובדא הזה. כששמעתי את דבריו היוצאים מן הלב הרגשתי שזה יכול להיות צעד נכון מצדי, כי נאמנה מצווה זו להשפיע על אדם המקיימה אוצר של שפע ושובע שמחות והחלטתי שגם אני מקבל על עצמי מהיום והלאה לברך ברכת המזון בכוונה מתוך הסידור דווקא, ולה' הישועה!

אחד משכני הוא יהודי זקן ותלמיד חכם עצום, במשך השנים אירע כמה פעמים שדיברנו ביחד בלימוד ושנינו נהנינו מאוד בעונג רוחני. ימים ספורים לאחר שהתחלתי להדר במצוות ברכת המזון כסגולה לזכות לישועה, פגשתי אותו וכמובן, בתקופה הקשה הזו השאלה הראשונה היא 'איך כבודו מרגיש?'. הוא ענה: "ברוך ה' אני בריא ושלם", אבל הבחנתי כי מצב רוחו ירוד. התעניינתי אצלו: 'ר' יהודי, מה קורה?' וכתשובה לשאלתי הוא סיפר לי שכבר הרבה שנים שהוא לומד עם 'חברותא' מסוים בכל יום ויום, ולדאבון לבו נפטר החברותא שלו ממכת ה'קורונה' וכעת הוא נשאר בלי חברותא... ומאחר שהתורה היא משוש חייו, הוא מודאג מאוד. והוסיף לשאול: "אולי תוכל לעזור לי במציאת חברותא מתאים, יהודי 'כמוך' שיסכים ללמוד עמי בחברותא? מוכן אני לשלם על כך תשלום יפה".

שמעתי את בקשתו, ואיני צריך לספר לכם איזו מחשבה נפלה תיכף במוחי. הלא אין הצעה טובה יותר בשבילו מאשר לקבוע עמי חברותא ללימוד, ובבחינת 'זה נהנה וזה נהנה', אף אקבל ממנו תשלום יפה מן הצד, איזה 'שידוך' מתאים! לא עניתי לו מיד, רק אמרתי לו שאחשוב על זה. אולם למחרת כבר דפק השכן היקר על דלת ביתי ושאל: 'נו, כבר יש לך חברותא בשבילי?' סיפרתי לו על המצב הקשה שלי, שאין לי מקור פרנסה, ואולי הוא אינו צריך מישוה 'כמוני' – אלא יכול ללמוד עמי 'בעצמי'...

ברגע ששמע את דבריי, שמח מאוד ותיכף הודיע לי שמצידו 'העסק סגור' והוא מוכן תיכף ומיד להתחיל את הלימוד המשותף, וישלם לי שכר שבועי יפה. ואם זה לא מספיק, הוא הודיע לי שיעזור לי בהוצאות הנדרשות לצורך נישואי שני ילדיי. רגשי שמחה והודאה להשי'ת מילאו את לבי. עוד באותו יום התחלנו בסדר הלימוד החדש, כששנינו שמחים ומרוצים... השכן הנכבד – כי הוא מצא חברותא מתאים, ואני – על כך שאני יכול להמשיך במימוש שאיפתי מאז ומקדם לשבת וללמוד, וגם ליהנות מזה בצורת סיוע גדול מאוד בעסק הפרנסה. כמובן לא שכחתי בזכות איזו קבלה זכיתי לישועה הנפלאה הזאת, שהיא לא סתם עוד פרנסה, אלא דווקא בשילוב דבר שהיה מאז ומעולם כל מגמתי ורצוני, לעסוק בלימוד התורה הקדושה במנוחת הנפש והרחבת הדעת, ונתקיים בי מאמר חכמינו ז"ל במס' מכות: 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו' (ירשו)

הלכות ט"ו בשבט

פינת ההלכה

א. יום ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות (ש"ע סי' תקעב ס"ג) והוא מהווה כיום "גבול" במעבר משנה לשנה לעניין חישוב שנת מעשר שני או עני בפירות העץ, וכן לחישוב גיל העץ לעניין חישוב שנות ערלה של העץ וכדו'. ט"ו בשבט יחול א"ה ביום חמישי ואת 'הסדר' עורכים בליל ט"ו בשבט- יום רביעי בערב.

ב. כל גידולי השדה [פירות, ירקות וכדו'] שגדלו בארץ ישראל חייבים בתרומות ומעשרות שהם: תרומה גדולה לכהן, מעשר ראשון ללוי, תרומת מעשר הלוי נותן לכהן, מעשר שני או מעשר עני. ג. השנה שנת תשפ"ד היא שנת "מעשר שני" [חל בשנים א,ב,ד,ה, לשמיטה], מכל מקום לירקות חישוב השנה [מעשר שני] הוא מראש השנה תשפ"ד ועד סופה. ולפירות חישוב השנה מ-ט"ו בשבט תשפ"ד עד ט"ו בשבט תשפ"ה.

ד. אין אומרים ב-ט"ו בשבט תחנון (ש"ע סי' קל"א ס"ו) וכן במנחה ביום שלפניו [י"ד בשבט] אין אומרים. ה. אין לצום בט"ו בשבט אפילו צום "יארצייט" וכן חתן וכלה (ש"ע יח"ד ח"א סי' פ"ב, (חזו"ע עמ' ז).

ו. יש נוהגים לעשות לימוד בליל ט"ו בשבט, ולומדים בו משניות או זוהר העוסקים בעניין הפירות, [הנדפס בספר "פרי עץ הדר" וכן מובאים בהמשך עלון זה] בהבנה ככל האפשר ובפרט יש ללמוד את ההלכות השייכות לדיני ט"ו בשבט כגון: ענייני ערלה, תרומות ומעשרות (ס"ז).

ז. נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות בליל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות ולברך עליהם את הברכות הראויות להם, ומנהג יפה הוא זה (ולקו"י ח"ה עמ' רמח ס"ז). במיוחד מפירות שבעת המינים אשר השתבחה בהם ארץ ישראל (שלי יער פ"ב ס"ג) שהם: חיטה, שעורה,

זית, תמרים, ענבים, תאנים ורימונים [יש שיטה לזכור את הסדר לפי מס' הגרעינים שבפרי: זית- גרעין אחד, תמר- גרעין אחד מעין שתיים(חצוי), גפן- 3 גרעינים, תאנה- הרבה גרעינים, רימון- כולו גרעינים].
ח. סדר הקדימה בברכות הראוי: 1. "מזונות" 2. "הגפן" (יין), פרי העץ ופרי האדמה, יקדים איזה שירצה 3. "שהכל". ולגבי הסדר בפירות העץ עצמם: עדיף להקדים קודם פרי שצריך שהחינו [אפילו שאינו משבעת המינים] אח"כ פרי משבעת המינים [וע"פ סדר קדימות: זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון], ולבסוף שאר הפירות [חז"ל טו בשבט עמ' רעד-רעו, ילקו"י סי' ריא ס"ג].

ט. כל דיני קדימה שכתבנו אינם אלא דווקא כששניהם לפניו ורוצה לאכול משניהם, אבל אם אין שניהם לפניו אין אומרים לו המתן עד שיביאו את החשוב קודם כדי שיברך עליו תחילה אלא מברך על מה שלפניו [ש"י יער פ"ד ס"ד זכ"ח מטות ס"ג].

י. מברך פעם אחת "העץ" ופוסט את כל פירות העץ [שבבית]. ומברך פעם אחת "האדמה" ופוסט את כל פירות האדמה [שבבית] וכי"ב לענין מזונות, ומברך פעם אחת "שהכל" ופוסט את כל המאכלים והמשקים שברכתם שהכל [שבבית] [ילקו"י ח"ה עמ' רנב-רנג, הליכות עולם ח"ב עמ' פו-פז].
ומברך "שהחינו" פעם אחת ופוסט את כל המאכלים שחייבים "שהחינו" שלפניו. [ואלו שאינם לפניו אינם נפטרים מברכת "שהחינו" שברך, ואם מביא אח"כ מינים אחרים שטעונים "שהחינו", מברך שוב שהחינו [ילקו"י סי' רכה ס"ג] [הליכות עולם ח"ב עמ' כ-כג].

*** אם ברך "על הגפן" על היין פטר את כל המשקאות מברכת "שהכל" (ספ).**
יא. אין לברך "שהחינו" על ריבת האתרוג [או מרוקח בסוכר וכי"ב] הואיל ואינו ניכר בין חדש לישן (בז"ח פ. ראה ס"י, קצות השולחן ס"א/ג, ברכת ה' ח"ד פ"ב ס"א/ב, עיין אור שרה עמ' 92 פסקי תשובות רכה) ובפרט שכבר ברכו עליו בסוכות ב- 4 המינים (חז"ל ברכות עמ' קלא-קלב).

יב. אין מברכים "שהחינו" על פירות שבקופסאות השימורים וכן לא על פירות מיובשים כיון שאין בהם היכר בין ישן לחדש (הצרכה והלכותיה סי' ס' ח"ה-ט, פסקי תשובות הג"ל).

יג. המברך על פרי חדש ברכת "שהחינו", לכתחילה נכון יותר להקדים ולברך ברכת הפרי ואח"כ ברכת "שהחינו" ויטעם מהפרי [ילקו"י סי' רכה ס"ז]. ואם הקדים ברכת "שהחינו" לברכת הפרי יצא.

יד. את סדר ט"ו בשבט אפשר לעשות ללא קשר לארוחת ערב, מ"מ לא יעשה את הסדר בתוך חצי שעה קודם ארוחת ערב שאוכל בה לחם (חז"ל עמ' תלט).

הטעם: אם אוכל שיעור כזית מהמאכלים של סדר ט"ו בשבט יכנס לספק אם לברך ברכה אחרונה [להלכה לא יברך] בגלל שנמצא סמוך לסעודה וברכת המזון תפטרנו, לכן כדי לא להיכנס לספקות לא יעשה סמוך לסעודה (הליכות עולם ח"ב עמ' רכה).

טו. אם עושים סדר ט"ו בשבט באמצע הסעודה [שאוכל בה לחם] אזי:

*** המנהג שלא לברך על זית כבוש "בורא פרי העץ" בסעודה [שהרי הוא טפל ללחם] אלא יברך על פרי אחר ויפטרנו [ילקו"י ח"ה עמ' רנג ס"ז] [כגון: על התמר שהוא הבא בסדר].**

*** לכתחילה אין ראוי לאכול עוגה בתוך הסעודה [שמא יצא ידי חובה בברכת המוציא] ואם אוכל בכל זאת לא יברך עליה [מזונות], ואם היא יבשה ונכססת ועם מילוי כגון: וופלה, הרוצה לברך עליה מזונות יש לו על מה לסמוך [ילקו"י ח"ג סי' קעז ס"ה, ק. ילקו"י סס ס"ח] ובפרט לענין חיטה יוצאים ב"ה המוציא" כשאוכלים לחם.**

*** "על האדמה" - אפשר לברך רק על ירקות שאין דרך לאוכלם עם לחם [ירקות שאי אפשר לברך עליהם: קישואים, עגבנייה, מלפפון, ירק כבוש או מבושל, חמוצים] (ספ).**

טז. הנוהגים לשתות בירה [שעשויה משעורים] כדי לטעום מכל שבעת המינים, אין להקדימה לשאר המינים כיון שרובה מים וברכתה "שהכל" [ילקו"י סי' ריא ס"ג]. [אם ברך על היין פטר את הבירה].

יז. אם עושים את הסדר בלי קשר לסעודה הרי:

*** האוכל דבר שיש עליו רטיבות מים [שלא בתוך הסעודה] ולא ניגב ויש רטיבות שהוא טופח על מנת להטפח (כפי שמצוי בפירות ט"ו בשבט שטופים אותם ומביאים אותם רטובים לשולחן) צריך ליטול ידיו בלי ברכה לפני אכילתם (סו"ע סי' קנח ס"ד).**

יח. פירות שמצויים בהם תולעים יש לפתחם ולבודקם לפני שמברך עליהם ובפרט במיובשים, שהאוכל תולעת חייב ב-5 לאוין והרי הוא משקץ נפשו ומטמא ליבו מעבודת השי"ת [ילקו"י עמ' רנ-רנא]. אין לאכול את התאנה, אלא לומר את קטעי הלימוד שלה בגלל שהיא נגועה ברמה גבוהה בתולעים וקשה מאוד להבחין בהם כי הם דומים לנימים שבפרי, ובתאנה מיובשת הבעיה חמורה שבעתיים היות וצבע התולעים הלבנות שהתייבשו בתאנה הופך לחום וקשה מאוד להבחין בהם שהרי גם הפרי חום (תולעת קני כדך ג' לגר"ס רווח עמ' רסט-רעז, קיטור ספרי דקיקת המזון כהלכה לגר"מ וייל עמ' 102).

יט. יש קבלה בידינו לבקש ולהתפלל ב-ט"ו בשבט שהשי"ת יזמין לו בסוכות הבא אתרוג נאה ומהודר, לפי שביום זה ראש השנה לאילנות נעשית ראשית הצמיחה, ואין לך שעה טובה מזו לבקש על פרי עץ הדר (בני יצחק).

גמ"ח קדישים ללא תשלום אמירת קדיש על אלה שאין מי שיגיד עליהם קדיש .

סדר ט"ו בשבט

לפני שמתחיל סדר ט"ו בשבט יאמר תפילה זו: (מתוך ספר לשון חכמים לבן איש חי ס' לח)

"יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתברך כל אילני האתרוג להוציא פירותיהם בעיתם ויוציאו אתרוגים טובים, יפים ומהודרים ונקיים מכל מום. ולא יעלה בהם חזזית, ויהיו שלמים, ולא יהיה בהם שום חסרון ואפילו עקיצת הקוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בהם מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות, שיבוא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר ציתנו בתורתך ע"י משה עבדך, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל".

ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתעזרנו ותסייענו לקיים מצוה זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקנה בזמנה בחג הסוכות שיבוא עלינו לימים טובים ולשלום, בשמחה ובטוב לב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ושלם וכשר כהלכתו.

ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתברך כל מיני האילנות, ויוציאו פירותיהם בריבוי שמנים וטובים ותברך את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה, שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל, לקיים בו מצות קידוש ומצות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך".

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

חיטה

ייקח עוגה וכיוצ"ב, ויברך "בורא מיני מזונות" (ואם הוא בתוך הסעודה, אזי הלחם שהוא אוכל הוא "חיטה", והרוצה לברך על "וופל" יש לו על מה לסמוך"). ואחר שיאכל קצת יאמר: **"בטנך ערמת זיטים סוגה בשושנים"** (שיר השירים).

לקט מדברי חכמינו על החיטה:

"בטנך ערמת חטים" זו תורה [ערכי הכינויים] אלו ישראל [פסיקתא].

* למה נקרא שמה חיטה? מלשון טהרה ונקיות, כמו: "תחטאני באזוב ואטהר", וזה רמז לכל אוכלי החיטה (=כל העולם), שעליהם נלקות עצמם מן החטא...

* למה נקרא שמה חיטה? מלשון **געגועין**, כמו: "כבן המתחטא אל אביו". וזה רמז לכל אדם שהוא צריך להתגעגע אל ה', כמו שמתגעגעין אל החיטה...

* אמרו חז"ל: **"חיטים שבשכולות זו, אינם דומים לחיטים שבשכולות אחרת"** – רמז לבני האדם, שאין דעתם שווה אחד לשני, ואין פרצופיהן שווין זה לזה. וזאת כדי שיראה כל אדם את יחודו וחשיבותו הפרטית בעולם.

* אמרו חז"ל: **"החיטה, נזרעת ערומה, ויוצאת בכמה לבושין (=קש, מוץ, תבן)"** – רמז והוכחה לתחיית המתים: שיתכן שיוטמן דבר בתוך האדמה, אבל לא ילך לאיבוד, אלא יחזור ויצמח ביתר מעלה. כך האדם לאחר מותו טומנים את גופו באדמה, אבל בתחיית המתים יקום ביתר מעלה.

* אמרו חז"ל: **"החיטה אי אפשר לעולם לחיות בלעדיה"** – כך, אי אפשר לעולם בלי ישראל ובלי התורה, שהם חיות הבריאה.

* אמרו חז"ל: **"חיטה זו, כמה צער וכמה יגיעה (11 מלאכות שהם: חורש, זורע, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, מרקד, טוחן, לש, אופה) עד שהיא צומחת"**, כך הצדיקים – הקב"ה מנסה אותם ומקשה עליהם, עד שנותן להם את חפציהם, כי מפני חביבותם מתאוה ה' להם.

אבל הרשעים – גדלים מעצמם בלי שמירה ותרבות ובלי ניסיונות, כקוצים.

* אמרו חז"ל: **"הלחם, מועיל לאדם בריא, ולא לחולה שצריך לרפואתו"** – כך, לימוד התורה לבדו, טוב בשביל הצדיקים שלא חטאו מעולם (בריאים בנפשם). אבל מי שיש לו חולי הנפש (עבר עבירות), הוא צריך קודם רפואה ע"י תשובה שעליה אמרו: גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם.

ובזהר מובא: אלא קדשא בריך הוא בלחודוי וגבין דא, מאן דמלל פנהמא וזריק ליה בארעא, ענייתא רדיף אבתריה. וחד ממנא אתפקד על דא, ואיהו רדיף אבתריה, למיהב ליה ענייתא ולא יפוק מן עלמא עד דיצטרך לברין וזהר הקדוש במדבר פ' פנחס דף כמ"א ע"א.

הסבר: הקב"ה ממונה על הלחם וחמשת המינים לבדו, לפיכך מי שמזלזל בלחם הרומז אל המלכות וזורק אותו לארץ, ממונה מיוחד מתמנה על מי שמזלזל בלחם, והוא רודף אחריו להביא לאותו אדם עניות, ולא יצא מן העולם עד שיצטרך לבריות ר"ל.

שעורה

יקח תבשיל העשוי מגריסים, ויאכלנו בלי ברכה, ויאמר **על השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אל תבואי ריקם אל זמותר** (רות ג, יז) (אם אין לו תבשיל גריסים, יכול לשתות בירה. אולם: אם עושה סדר זה בתוך הסעודה, לא יברך עליהם. ואם עושה סדר זה לאחר הסעודה, יברך עליהם "שהכל" (כשלא ברך הגפן שאם ברך פטר כל המשקים) וישתה רק אחר שאר המינים [אחר הרימו]).

לקט מדברי חכמינו על השעורה:

"שש השעורים האלה נתן לי" רמז לתורה [ערכי הכינים].

- * למה נקרא שמה שעורה? מלשון **שערה (ות)**. כמו: "ושערה לא הפך לבן", ובא לרמוז שהרשעים נדמה להם יצר הרע כמו חוט השערה. שהרי החטאים מתחילים בצורה דקה, כמו חוט השערה. כמאמר חז"ל: "כך אומנותו של יצר הרע: היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה, והולך ועובד".
- * למה נקרא שמה שעורה? מלשון **פחד**. כמו: "לא שערום אבותיכם". רמז למה שכתוב: "ואשרי אדם מפחד תמיד" מיצר הרע והחטאים (הרמזים לעיל, שמתחילים באופן דק כמו שעורה), ואשרי למי שמפחד תמיד מיצר הרע, כדי שלא יפול ברשתו.
- * אמרו חז"ל: **"השעורה מתבכרת לפני כל תבואת הארץ"** - רמז ליצר הרע והחטאים הנרמזים בה (לעיל), המגיעים אל האדם כבר עם לידתו. וכמו שנאמר: "לפתח - חטאת רובץ". אבל היצר הטוב אינו בא אל האדם כי אם בגיל י"ג שנה.
- * אמרו חז"ל: **"השעורה, אכילתה מקררת את גופו של האדם"** (יותר מחיטה) - רמז לאדם שעליו לקדש את עצמו אפילו במותר לו, ועל ידי כך לקרר את תאוות החטא ויצר הרע.
- * אמרו חז"ל: **"השעורים הם מאכל בהמה"** - רמז לעמי הארץ והחוטאים שמעשיהם מעשי בהמה.
- * ההבדל בין כשר לטרף הוא: **חוט השערה**. (בהמה שנשחט חצי הקנה שלה - טרפה, אבל אם נשחט טיפה יותר, זה כבר "רוב", והבהמה כשרה). ללמדך: לפעמים בין מעשה טוב למעשה רע, יש רק "חוט השערה" בלבד...

ובזוהר מובא: קרא דשרינן ביה, והיה באכלכם מלחם הארץ וכי לחם הארץ שעורה איהו לאו הכי ואנן שעורה מקרינן, בגין דשעורה קדמא לשאר נהמא דעלמא. שעורה איהו ה' שעורה דה"א ידיעא הוא בשיעורה דה"א (אנזכר הקדוש במדבר פ' בלק דף קפח ע"ג).

זית

ייקח זית ויברך עליו "בורא פרי העץ" ויאכל קצת ויאמר **"בלולה בשמן כתית"** (במדבר כז, ה) (אם בתוך הסעודה, לא יברך על הזית "בורא פרי העץ", אלא על התמר).

לקט מדברי חכמינו על הזית:

"בלולה בשמן כתית" - זוהי תורה שבעל פה שהיא בלולה במקרא, משנה וגמרא [אספקלריא כח].

- * **הזית, עליו איתנים ואינם נושרים כלל: הן בימות החמה והן בגשמים**, רמז לעם ישראל, שאין להם בטלה עולמית: לא בעולם הזה ובעולם הבא.
 - * **"הזית, אינו מקבל הרכבה עם עץ אחר"** - כך האשה הצנועה, זוכה שיוצאים ממנה בנים טהורים, בלי כל חשד על ייחוסם מי הם אבותם, וזה שנאמר: "בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך", שהם טהורים מכל חשד.
 - * **"זיתים, מהם יוצא שמן להאיר"** - רמז לתלמידי חכמים שהם מאירים לישראל.
 - * **"הזית, לכל פרי יש שני עלים"** - רמז לתלמיד חכם, שיש לו אושר בשני עולמות: עולם הזה, והבא.
 - * **"הזית, מוציא את שמנו ע"י כתישה"** - כך ישראל: אינם חוזרים למוטב אלא ע"י יסורים.
 - * **"הזית - אחריתו בסופו"** - (= שאינו טוען פירות עד זמן רב, והנאתו רחוקה, ואין פירותיו בשלים מעט מעט כשאר אילנות, אלא בסופו כולם ביחד). כך ישראל: אחריתם (=טובתם) בסופם, וכמו שאמרו חז"ל: "צדיקים, תחילתם יסורים וסופם שלווה".
- ובזוהר מובא:** היא צנועה ואתחזי לאולדא בגין דכשרן. חמי מה אגרה, בגין כשתילי זיתים. מה זיתים לא נפלי טרפיהו כל יומי שתא וכלהו קשורין תדיר, אוף הכי בגין כשתילי זיתים סביב לשלחנך (זוהר הקדוש בראשית פ' וילך דף קטו ע"ג).

הסבר: "היא" - האשה הצנועה שראויה להוליד בנים צדיקים, ראה מה שכרה? מה זיתים כל ימי השנה חורף וקיץ לא נופלים מהם עלים בשום אופן וכל הזמן תראה את העלים לחים וקשורים תמיד לאילן, גם כך בניין הם דשנים ורעננים בבריאות הגוף והנפש והיו מחוברים כל הזמן לשולחן שלפני ה', ולא יסורו ממנו.

A tall palm tree stands on a sandy beach. The tree has a thick, textured trunk and a large, full canopy of green fronds. Some fronds are brown and hang down. In the background, the blue ocean meets a clear blue sky at a distant horizon.

לקט מדברי חכמינו על התמר:

* למה נקרא שמו תמר? לשון **גבהות וזקיפה**. כמו: "כתימרות עשן". וזה, על שם שצומח ישר, בלי שום עקמומית. ובא לרמוז שצריך לעמוד עמידה תקתורה והמצוות עד כדי מסירות נפש, ושלא לסטות ולנטות מנתיב חיי התורה.

* למה נקרא שמו תמר? לשון חילוף. כמו: ותמורתו יהי קודש"- שמתחלף בגין נעשה מתוק. וזה רמז למעלת התורה הקדושה, שבכוח הלימוד והעסק בה, מ של האדם. והופכתם למתוקים. שהעוונות נעשים זכויות.

* **"התמר, יש בו אוכל, ויש בו עוקצין"** – וכן אמרו רז"ל: ישראל, יש בהם צדיקים, ויש בהם רשעים
"התמר, אם נעקר, אין לו חילופים" – כך הצדיקים: בשעה שנפטרים מן העולם – אין להם חילופים
"התמר, צילו מגיע למרחוק" (מחמת גובהו) – רמז לצדיקים שמגינים על כל העולם.

הסבר: רבי יצחק פתח ואמר: מה הטעם שהכתוב מקיש "צדיק" ל"תמר" יותר משאר האילנות ? אלא, מה עץ התמר כיון שקצצו אותו אינו עולה וגדל וחוזר לגבוה עד זמן רב, כן הצדיק כיון שהסתלק מן העולם בעוונותיו אין צדיק אחר עולה במקומו עד זמן רב. וכן מדמה את הצדיק ל"ארז" לומר לנו כמו שה"ארז" כיון שקוצצים אותו אינו עולה אלא לאחר זמן רב כן הצדיק כיון שנסתלק מן העולם אין צדיק אחר עולה תחתיו עד זמן רב.

יִיקָה עֲנִיִּים אוּ יִין [אִם לֹוֹקָה יִין צָרִיר לְבָרֵךְ עָלָיו "בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן" קוֹדֵם ש-] וַיֹּאמֶר: "לֶפָן מִמְּצָרִים תִּסְיֵעַ

לקט מדברי חכמינו על הגפן:

"גפן ממצרים תסיע" - 12 השכינה [זוהר בראשית דף רלח, ע"א.] - 12 תורה.

אלו ישראל, זה העולם [חולין צב, א].

* למה נקרא שמו גפן? לשון **גו פנא** (בעברית: **נכנס – מוציא**). שעל ידי שתייה מרובה ממשקה הגפן, מוציא האדם את כל מה שבתוכו, וזה רמז למאמר חז"ל: "נכנס יין – יצא סוד".

* "הגפן, כשבאים לנטעה, מפנים מתחתיה אבנים וקוצים, ואח"כ נוטעים אותה", כך עשה הקב"ה לישראל: כשביקש להכניסם לארץ ישראל, פינה מתוכה קודם את טומאת האומות, ואחר כך הכניסם. וכמו שכתוב: "תגרש גויים (ואח"כ) ותטעה".

וגם בעבודת ה' כך הוא הסדר: קודם צריך לסלק את המכשולים, ורק אח"כ להתקדם. וכמו

שכתוב: "סור מרע (ואח"כ) ועשה טוב".

* "הגפן, אין נוטעים אותה בערבוביה, אלא שורות שורות" – כך, דברי תורה, צריכים להיות מסודרים כל אחד במקומו הראוי לו, ואין לערבב נושאים ולבלבל תחומים.

* "הגפן, אינה יכולה להנטע עם אילן אחר" (אלא עם מינה בלבד) - כך אשה כשרה, אינה מסוגלת לקיים נטיעות (בנים) מאיש אחר.

* "הגפן, נמוכה מכל האילנות אבל שולט בהם שהוא נשען על כולם" - רמז ללומדי התורה, שהם נראים שפלים בעולם הזה, אבל לעתיד לבוא, הם עתידים לשלוט בכל העולם.

* "הענבים, החרצנים נמצאים בתוכה" - רמז לערב רב והאספסוף הנמצא בתוך ישראל.

* "הענבים, כאשר הם באשכול אחד, אין הרוח יכולה להם" - כך ישראל, כשהם באחדות, אין שום רוח רעה שבאומות העולם יכולה להם.

ובזוהר מובא: פתח רבי יוסי ואמר: "אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בנך כשתילי זיתים סביב לשלחן" (תהילים קכז ג) "אשתך כגפן פריה" - כל זמנא דאתתא בירכתי ביתא ולא נפקא לבר היא צנועה

וְאֵתחֲזִי לְאוֹלָדָא בְּנִין דְּכֶשֶׁרֶן (זוהר הקדוש בלחשית פ' וירא דף קטו ע"ב).

הסבר: כל זמן שהאשה מתנהגת ומתלבשת בצניעות ראויה להוליד בנים כשרים.

תאנה

יִיקָח תֵּאנָה וַיֹּאמֶר: "נוֹצֵר תֵּאנָה יֹאכֵל פְּרִיָּהּ וְשׁוּמֵר אֶדְוִלּוּ יִכּוּבֵד" (בש"ל)
כז, יזו) וראוי להימנע מלאכול תאנה בגלל הקושי העצום בבדיקתה מתולעים.

לקט מדברי חכמינו על התאנה:

"נוצר תאנה יאכל פריה" [משל כז, יח] – נמשלו דברי תורה לתאנה [עירובין נד, א']

* למה נקרא שמה תאנה? לשון **תואנה**. כמו: "תאניה ואניה" שהיא הביאה תואנה (מיתה) לעולם, כי ממנה אכל אדם הראשון בחטא עץ הדעת.

וזה רמז לדברי חז"ל: "אין הערוד ממית, אלא החטא ממית" (מעשה באחד שנשכו ערוד ומת, אמרו חז"ל: לא הערוד ממית, אלא החטא ממית). וכן אמרו חז"ל: "אין מיתה – בלא חטא).

* **"עץ התאנה, כל זמן שממשמשין בו, מוצאים בו תאנים בשלות. לפי, שאינן בשלות בבת אחת, אלא היום מעט ומחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן"**. וזה רמז לדברי תורה: שכל זמן שאדם עמל בהן, הוא מוצא בהם טעם. * **"תאנה שהיא כבר בשלה, אם שווה רגע יותר, מתליעה"** – זה רמז למאמר: "מצוה שבאה לידך – אל תחמיצנה".

* **"התאנה, כולה יפה לאכילה"** – כך התורה כולה יפה, כי לא נופל ממנה דבר כי כולה אמת.

* **"התאנה, מתוקה בפי כל אדם"** – רמז לאיש התורה, שהוא מתוק בפי כל (נוח לבריות).

* **"התאנה, יש בה הרבה גרעינים"** – כך האדם התורני, צריך שיהיו בו הרבה מעשים טובים.

ובזוהר מובא: אֵלָא תֵּאנָא כִּיּוֹן שְׂכַנְסָא יַעֲקֹב, נִכְנָס עִמּוֹ גֵּן עֵדֶן. וְתֵּאנָא, אוֹתָן הַבְּגָדִים הָיוּ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן דְּכָתִיב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנֹת עוֹר וְלִבְיָשָׁם וְהוֹצִיָּאם מִגֵּן עֵדֶן וְאִי תִּימָא דְּכָתִיב וַיִּתְּפְרוּ עֲלֶה תֵּאנָה דְּאִינֻן הָיוּ, אִי הָכִי אֲמַאי כְּתִיב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים. וְכָתִיב כְּתָנֹת עוֹר, הָא לֹא הָיוּ אֲלָא עֲלֶה תֵּאנָה אֲלָא כְּתִירוֹמוֹ, לְבוּשִׁין דִּיקָר וְהָיוּ סִלְקִין רִיחִין מְבוֹסְמָא דְּעֵדֶן (זוהר הקדוש שמו"ט פ' בא דף לט ע"א).

רימון

יִיקָח כְּמָה גִּרְגִּירִי רִימוֹן וַיֹּאמֶר "כִּפְלַח הָרִימוֹן רִקְתָּךְ מִבְּעוֹד לְצִמְחָתְךָ" (ש"ר השירים) ויאכלם.

לקט מדברי חכמינו על הרימון:

"כפלח הרימון רקתך" אלו ישראל [שמו"ר לו, א].

* למה נקרא שמו רימון? מלשון **רם** [=גבוה], כמו: "רם על כל גויים ה'" וזה רמז למעלה הנרמזת בו, שאפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון ומעשיהם גבוהים ורמים ממעשה האומות.

* **"הרימון, כולו גרעינים"** – רמז למאמר חז"ל על הפסוק: "כפלח הרימון רקתך",

"רקתך" – שאפילו ריקנים שבעם ישראל, מלאים מצוות כרימון. ויש שכתבו (מלבי"ם שיר השירים ח' ב', ועוד) שיש רימונים שנמצאים בתוכם תרי"ג גרעינים, וזה רמז לתרי"ג המצוות הרמזות בהם.

* למה נקרא שמו רימון? מלשון **השלכה** – כמו: "רמה בים" – רמז לדברי רבי מאיר: "רימון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק". ובא ללמדנו שאי אפשר להשיג בעולם גם את הגשמיות וגם את הרוחניות ביחד, אלא צריכים לברור את הרע ואת תאוות החטא ולהשליכם. ואח"כ, כל הנוותר יהא ראוי לאכילה כמו תוכו של הרימון.

* **"הרימון, פריו מתוק"** – רמז לאגדות התורה, שיש בהם טעם ותענוג. כמו שדרשו על הפסוק: "מעסיק רימוני" – אלו ההגדות שטעמן כרימון.

* **"הרימון, יש בו שני סוגים, אחד: שמתוק מעיקרו. ואחר – חמוץ ונעשה מתוק"** – כך ישראל: יש בהם שהיו צדיקים מתחילתם ולא חטאו, ויש בהם בעלי תשובה שמתחילה היו חמוצים ועכשיו נהפכו מתוקים. (כל הקטעים מתוך ספר אלפי ישראל לגר"י מחפוז)

ובזוהר מובא: תֵּא חֲזִי, דוֹדְהָא כִּד יִתִּי לְגַבִּי יִימָא לְגַבִּי תִּרְיִן מְשִׁיחִין "נִשְׁכִּימָה לְכַרְמִים" – דְּאִינֻן יִשְׂרָאֵל, דִּי בְּהוֹן אֵיתָמֵר: "כִּי כָרַם ה' צִבְאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל", "נִרְאָה הַפְּרָחָה הַגֶּפֶן" – דְּאִיְהִי שְׂכִינְתָּא בְּהוֹן "הַנִּצּוֹ הָרִימוֹנִים" אֵלֶין אִינֻן דְּמִלְּיִן מִצּוֹת פְּרִימוֹן (זוהר הקדוש בתיקוני זוהר דף קמז).

ובסיום יברך על "פרי אדמה" ו"שהכל" [אם ברך על היין אזי ייקח ל"שהכל" מאכל ולא שתיה]. ומי שיש לו פירות שונים נוספים יאכלם כעת (מבלי לברך) ובסיום הסדר לא ישכח לברך ברכה אחרונה כל דבר כברכתו.